

Φθιωτική Τοπική Ιστορία

Η ΛΑΜΙΩΤΙΚΗ ΓΚΑΜΗΛΑ

(Ένα πατροπαράδοτο αποκριάτικο έθιμο)

του κ. Δημητρίου Θ. Νάτσιου, Φιλολόγου-συγγραφέα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΟΠΩΣ ΣΕ ΟΛΑ, ΣΧΕΔΟΝ, ΤΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΛΛΑΔΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ, ΑΛΛΑ και αλλού, έτσι και στην πόλη της Λαμίας, οι Αποκριές είναι μια συλλογική εορταστική εκδήλωση με εύθυμο χαρακτήρα και μεγάλη λαϊκή συμμετοχή. Η Λαμιώτικη Αποκριά συνδεόταν και συνδέεται με εκδηλώσεις και συνθήκες, που έχουν κληρονομηθεί από τους προγενέστερους και από τις οποίες πολλοί σημερινοί κάτοικοι δεν θέλουν να αποκοπούν. Φορείς των εκδηλώσεων ήταν και είναι: ο Δήμος Λαμιέων, ομάδες πολιτών, ο «Μουσικός Σύλλογος Λαμίας» (παλιότερα), ο «Εμπορικός Σύλλογος Λαμίας» (ομοίως παλιότερα), ο «Εξωραϊστικός και Εκπολιτιστικός Σύλλογος Αγίων Θεοδώρων και Νταμαρίων». Ίσως, να λάβαιναν μέρος και άλλοι φορείς κατά καιρούς. Παραδοσιακές εκδηλώσεις στη Λαμιώτικη Αποκριά ήταν οι εξής: Το «Γαϊτανάκι», το «Κομπάτο», η «Αρκούδα», η έκδοση και κυκλοφορία της αποκριάτικης σατιρικής εφημερίδας «το Σπαρματσέτο», ο αποκριάτικος χορός των συλλόγων «Εμπρορικού» και «Μουσικού» Λαμίας, η εμφάνιση της χορωδίας του Κώστα Τρωγαδή. Κορυφαία, όμως, εκδήλωση ήταν η εμφάνιση της «Γκαμήλας», που ήταν και είναι έργο των κατοίκων της συνοικίας των Αγίων Θεοδώρων και Νταμαρίων. Επιβλητική είναι και η παρέλαση του Καρνάβαλου, τα πολλά «άρματα» και οι πολλές εκατοντάδες μεταμφιεσμένων πολιτών. Τα τελευταία χρόνια έχουν προστεθεί και άλλες εκδηλώσεις, όπως «το κυνήγι του κρυμμένου θησαυρού» και άλλες. Όλες οι εκδηλώσεις είναι ομαδικές, με έντονο εύθυμο χαρακτήρα και σατιρική διάθεση. Η Λαμιώτικη Αποκριά βρέθηκε στα ερευνητικά και συγγραφικά ενδιαφέροντα του γράφοντος τις φτωχές τούτες γραμμές, όπου έγινε αναφορά σε όλες, σχεδόν, τις παραδοσιακές αποκριάτικες εκδηλώσεις⁽¹⁾. Το περιεχόμενο του βιβλίου τούτου αναφέρεται στη Λαμιώτικη «Γκαμήλα», που είναι ένα πατροπαράδοτο αποκριάτικο έθιμο των κατοίκων της συνοικίας των Αγίων Θεοδώρων του γνωστού και ως «Σλα-Μαχαλά». Πριν, όμως, μιλήσουμε για το αποκριάτικο αυτό έθιμο θα γίνει σύντομη αναφορά στους κατοίκους της συνοικίας αυτής, οι οποίοι συνδέονταν και συνδέονται άμεσα μ' αυτό.

Ο φιλόλογος κ. Σωτήριος Παπαϊωάννου έχει ασχοληθεί με τους κατοίκους της συνοικίας των Αγίων Θεοδώρων και έχει δημοσιεύσει εκτενή μελέτη προ πολλών δεκαετιών την οποίαν και αναδημοσιεύουμε εδώ, σε μερικά σημεία, περιληπτικά. Λέει, λοιπόν, ο ανωτέρω ερευνητής ότι οι κάτοικοι της συνοικίας των Αγίων Θεοδώρων δεν ομιλούν άλλη γλώσσα, πλην της ελληνικής. Αναστραφέντες με άλλους κατοίκους της πόλης απέβαλαν το γλωσσικό στοιχείο της φυλής τους και πολλές συνήθειες. Επιδεικνύουν ελληνική συνείδηση. Αρνούνται ότι κατάγονται από άλλη χώρα και φυλή και μάλιστα αγανακτούν εναντίον οιοδήποτε, ο οποίος είτε σοβαρολογών, είτε αστειευόμενος ήθελε να περιπαίξει αυτούς και ήθελεν ειπεί ότι δεν είναι Έλληνες. **Είμαστε πάππο προς πάππο Λαμιώτες**, λένε. Επίσης αγανακτούν εάν ερωτηθούν αν έχουν θρησκεία και πατρίδα. Χαρακτηριστικά λένε: **Εμείς αγωνιστήκαμε για την Ελλάδα μας, πατρίδα μας είναι η Ρούμελη (εννοούντες της Λαμίας) και θρησκεία μας η Παναγία**.

Και συνεχίζει ο κ. Σωτήριος Παπαϊωάννου: «Δεν ασχολούνται με το επάγγελμα του σιδηρουργού. Προσφέρουν σκληράς εργασίας, εργαζόμενοι ως οδοκαθαριστάι, ως αχθοφόροι εις σωματεία, εις την πυροσβεστικήν υπηρεσίαν, εις κεραμοποιεία και εις παρομοίους σκληράς και ως επί το πλείστον ανθυγιεινάς εργασίας. Άλλοι ασκούν το επάγγελμα του λούστρου και άλλοι του μπογιατζή και του οικοδόμου. Επίσης ασχολούνται και με τον θερσισμόν, με τα ρύζια και με τα βαμβάκια. Κατ' αντίθεσιν προς τους εκπνίτας, οι κάτοικοι αυτοί διακρίνονται δια την όντως θαυμαστήν αντοχήν, παρά τας καταχρήσεις τας οποίας κάμνουν πίνοντες αρκετό κρασί και άλλα οινοπνευματώδη ποτά. Εις δε την εργασίαν είναι πολύ τακτικοί και ευσυνειδητοί. Δεν σταματούν αυτήν προ της καθωρισμένης ώρας, αλλ' ούτε και βραδύτερον. Αν οι άλλοι θελήσουν ή αναγκασθούν να εργασθούν ολίγον τι περισσότερον, αυτοί αποσύρονται της εργασίας. Δεν τους διακρίνει φυγοπονία, αλλ' ούτε και υπερευαισθησία. Είναι ειλικρινείς και τίμιοι, σταθεροί εις τους λόγους και συνεπείς εις τας υποσχέσεις των. Βοηθούν προθύμως τους άλλους εις δυσκόλους στιγμάς και συμμετέχουν εις τας εκδηλώσεις αυτών. Προσκεκλημένοι δε εις γάμον φέρουν τα περισσότερα δώρα. Χαίρουν εκτιμήσεως, διότι εμπνέουν εμπιστοσύνην εις τας μετά των άλλων σχέσεις των.

Η Λαμιώτικη «Γκαμήλα»

Η νοτιοανατολική πλευρά της Λαμίας
(Εμπροσθεν ο Ι. Ναός των Αγίων Θεοδώρων και η ομώνυμη συνοικία)

Διακρίνονται και δια τον πατριωτισμόν των. Επολέμησαν εναντίον των Βουλγάρων, Τούρκων, Ιταλών και Γερμανών. Ούτω αναφέρεται ότι κάποιος απ' τους κατοίκους αυτούς ονόματι **Ψαρράς Ιωάννης** (υπό το ψευδώνυμον Σκλίκης Ιωάννης) επολέμησε κατά τους Βαλκανικούς πολέμους εναντίον των Βουλγάρων με τον βαθμό του δεκανέως και μάλιστα έλαβε και παράσημα. Έχουν προσαρμοσθή σχεδόν κατά πάντα εις τους τρόπους και τας συνηθείας των άλλων, φερόμενοι ως γνήσιοι κάτοικοι της Λαμίας. Ούτω βάπτις, εκπαίδευσις, γάμος, θρησκεία, πατρίς, εορταί, άπαντα τα στοιχεία αυτά είναι κοινά μετά των άλλων. Λαμβάνουν ενεργόν μέρος εις τα εορταστικά εκδηλώσεις του λαού. Ούτω την Πρωτοχρονιά και την Μ. Παρασκευήν οι άνδρες γυρίζουν εις τα σπίτια και καταστήματα της Λαμίας και με διάφορα μουσικά όργανα (κλαρίνο ή λατέρνα) τραγουδούν λαμβάνοντες παρά των κατοίκων χρήματα. Την Κυριακήν των Απόκριων επιτρέπει περιφέρουν ανά τας κεντρικάς οδούς την «Γκαμήλα». Το έθιμον της «Γκαμήλας» εις Λαμίαν οφείλεται σ' αυτούς, οι οποίοι είναι οι το πρώτον παρουσιάσαντες Καρνάβαλον εις την πόλιν αυτήν. Την Καθαράν Δευτέραν συγκεντρώνοντα όλοι εις την κορυφήν της συνοικίας των, εις μιαν τοποθεσίαν ονομαζομένην «Αφανός». Εκεί διέρχονται όλην την ημέραν γλεντούντες με ελπές, χαλβά, αχιβάδες και αρκετό κρασί και χορεύοντες τσιφετέλι, χασάπικο και άλλους χορούς⁽²⁾.

Η ΛΑΜΙΩΤΙΚΗ «ΓΚΑΜΗΛΑ»

ΟΠΩΣ ΑΝΑΦΕΡΕΤΑΙ ΚΑΙ ΠΙΟ ΠΑΝΩ, ΤΟ ΑΠΟΚΡΙΑΤΙΚΟ ΕΘΙΜΟ ΤΗΣ «ΓΚΑΜΗΛΑΣ» οφείλεται αποκλειστικά σε παλιότερους κατοίκους της συνοικίας του «Σλα-Μαχαλά», απ' τους οποίους το κληρονόμησαν οι απόγονοί τους. Ισχυρίζονται ότι όμοιο έθιμο δεν υπάρχει σ' άλλο μέρος⁽³⁾. Για την εμφάνιση του στερούμαστε γραπτών μαρτυριών, μόνο παράδοση υπάρχει και η οποία διοικνίζεται. Αυτή αναφέρει ότι το έθιμο αριθμεί μερικές εκατοντάδες χρόνια. Δεν θα ήταν όμως ανακρίβεια, αν λέγαμε ότι έχει σχέση με την καταγωγή των κατοίκων της συνοικίας αυτής. Άλλωστε είναι γνωστό ότι οι μελαμψοί αυτοί κάτοικοι προέρχονται είτε από την Ασία είτε από την Αίγυπτο, όπως και το όνομά τους φανερώνει (Αιγύπτιοι - γύπτιοι - γύφτοι). Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι οι σημερι-

Η «Γκαμήλα» στολισμένη

νοί κάτοικοι της συνοικίας των Αγίων Θεοδώρων έχουν αλλάξει πολύ, μόνο πολιτιστικά συνδέονται με τους Αιγύπτιους. Έχουν προσαρμοσθεί στους τρόπους και τις συνήθειες των άλλων κατοίκων της πόλης και είναι γνήσιοι κάτοικοι της Λαμίας. Στον πολιτιστικό όμως τομέα διατηρούν μερικά έθιμα τα οποία εκληρονόμησαν

και ως συντηρητικοί που είναι δεν τα απέβαλαν· και για τα οποία αισθάνονται υπερήφανοι.

Μπορούμε, λοιπόν, να κάνουμε βάσιμες υποθέσεις ότι η Λαμιώτικη «Γκαμήλα» έχει σχέση με την μακρινή καταγωγή των κατοίκων της συνοικίας αυτής, ανεξάρτητα δε πότε αυτοί εγκαταστάθηκαν στο «Ζητούνι» (Λαμία). Άλλωστε για την εγκατάστασή τους υπάρχουν ενδείξεις και όχι αποδείξεις, όσοι δε ασχολήθηκαν με το θέμα αυτό κάνουν υποθέσεις και σταματούν στο «μάλλον» και στο «περίπου». Το μπρυκαστικό αυτό ζώο, η καμήλα, με την ιδιόμορφη σωματική διάπλαση, αφού στη ράχη του φέρνει **ύβους** (καμπούρα) ήταν πάντοτε μεταφορικό μέσο, ιδιαίτερα στην Αίγυπτο, απ' όπου πιστεύεται, ότι προέρχονται οι Αιγύπτιοι - γύπτιοι - γύφτοι. Εννοούμε πάντα τους παλιούς κατοίκους, αφού οι σημερινοί έχουν προσαρμοσθεί στους τρόπους και τις συνήθειες των άλλων.

Όπως θα δούμε και πιο κάτω, όπου θα μιλήσουμε για την κατασκευή, το στολισμό και τα «εξαρτήματα» της «Γκαμήλας», μερικά απ' αυτά ανάγονται σε μακρινούς τόπους και καιρούς, όπου πρέπει να αναζητήσουμε την πρώτη κοιτίδα των σημερινών κατοίκων της συνοικίας του «Σλα-Μαχαλά». Έτσι το μικρό ανθρώπινο ομοίωμα, η «κούκλα», που τοποθετείται επί της ράχης της, συμβολίζει το μόνιμο αναβάτη του ζώου, αφού η καμήλα ήταν μεταφορικό μέσο ανθρώπων και υλικού.

Ακόμη οι πολύχρωμες κουβέρτες, οι εντυπωσιακές «μπατανίες» και τα πολύχρωμα στολίδια της «Γκαμήλας», τα οποία περίτεχνα τοποθετούν οι κατασκευαστές στα πλευρά της, συμβολίζουν οπωσδήποτε τα χαλιά, που εμπορεύονταν, αλλά και χρησιμοποιούσαν οι μακρυνοί πρόγονοι των σημερινών κατοίκων της συνοικίας των Αγίων Θεοδώρων της Λαμίας. Πολλοί απ' αυτούς, ίσως να μην εννοούν τη «Γκαμήλα» χωρίς αυτά, αλλά δεν κατανοούν το συμβολισμό τους και τη σημασία τους. (Στη συνέχεια θα εξετάσουμε τον **τρόπο κατασκευής** της «Γκαμήλας», τους κατά καιρούς **πρωταγωνιστές**, τις **«εξόδους»** και τέλος το **«σφάξιμο»** αυτής, που γινόταν την Καθαρά Δευτέρα).

1. α) Νάτσιου Θ. Δημητρίου: «Οι Αποκριές στην παλιά Λαμία», εφημ. «Εθνικός Αγών», 13 και 16 Μαρτίου 1975, Λαμία. β) Του ιδίου: Η λαμιώτικη σατιρική εφημερίδα «Το Σπαρματσέτο», (1926 -1940), εφημ. «Εθνικός Αγών», 24 Φεβρουαρίου 1974, Λαμία. γ) Νάτσιου Θ. Δημητρίου - Γιαννακοπούλου Αικ.: «Η Λαμιώτικη Αποκριά», εφημ. «Καθημερινή Φθιώτιδα», 26 Φεβρουαρίου 1995, Λαμία.
2. Παπαϊωάννου Σωτηρίου: «Από τη ζωή των γύφτων της Λαμίας και της Σπερχειάδος». «Επετηρίς Εταιρείας Στερεοελλαδικών Μελετών», Τόμος Γ', σελ. 321-337, Αθήναι, 1971 -1972.
3. Τούτο δεν είναι αληθές, διότι το έθιμο της «Γκαμήλας» είναι πανελλαδικό. Ετελείτο και τελείται σε πολλά σημεία όπως Αθήνα, Ασπρόπυργο, Γαλάτιστα, Κρήτη και αλλού. Μόνο που τα τελευταία χρόνια δεν τελείται το έθιμο αυτό σε όλα τα παραπάνω σημεία και από μερικά έχει τελείως εκλείψει. Ακόμη, σε μερικά μέρη τελείται στη διάρκεια του Δωδεκαημέρου των Χριστουγέννων και σε άλλα στην περίοδο των Απόκριων, όπως στη Λαμία. Στο Θούριο Διδυμοτείχου τελείται την ημέρα της Πρωτοχρονιάς, ενώ στη Γαλάτιστα της Χαλκιδικής τελείται την ημέρα των Θεοφανείων. Τέλος ειδικοί μελετητές και ερευνητές έχουν εντοπίσει την τέλεση του εθίμου αυτού και σε άλλα μέρη εκτός του ελλαδικού χώρου: Τουρκία, Βουλγαρία, Ρουμανία και αλλού. Η ιδιαιτερότητα της τέλεσης του εθίμου στη Λαμία είναι ότι οι πρωταγωνιστές του, δηλ. οι κάτοικοι της συνοικίας των Αγίων Θεοδώρων της Λαμίας το θεωρούν αποκλειστικά δικό τους και δεν το εγκλωβίζουν σε άλλους κατοίκους της πόλης ή της περιοχής. Τέλεση του εθίμου της «Γκαμήλας» νοείται μόνο στο «Σλα-Μαχαλά».

συνεχίζεται στο φύλλο της Πέμπτης 3 Μαρτίου

Φθιωτική Τοπική Ιστορία

Η ΛΑΜΙΩΤΙΚΗ ΓΚΑΜΗΛΑ
(Ένα πατροπαράδοτο αποκριάτικο έθιμο)

του κ. Δημητρίου Θ. Νάτσιου, Φιλολόγου-συγγραφέα

συνεχίζεται στο φύλλο της Πέμπτης 3 Μαρτίου

Η κατασκευή της «Γκαμήλας»

Η κατασκευή της «Γκαμήλας», που δεν ήταν εύκολο έργο, απαιτούσε γνώσεις και υλικά. Τις πρακτικές γνώσεις δεν τις παρείχαν ειδικά σχολεία, αλλά οι γεροντότεροι κατασκευαστές. Οι πρώτοι διδάξαντες δεν υπάρχουν πιά, ζει όμως και διαιωνίζεται η σοφή διάτα τους και η αυστηρή πειθαρχία, που άφησαν και επέβαλαν στους νεώτερους.

Επομένως οι ειδικές αυτές γνώσεις είναι εμπειρικές, που κληροδοτούνται στην επόμενη γενιά των μελαμψών κατοίκων της συνοικίας των Αγίων Θεοδώρων. Αλλά και τα υλικά για την κατασκευή της είναι ειδικά και χρησιμοποιούνται μόνο για το σκοπό αυτό. Όταν πραγματοποιούσα την έρευνα για να γράψω τις φτωχές τούτες γραμμές, οι οποίες, ας σημειωθεί, γράφονται για πρώτη φορά, απευθύνθηκα στους ειδικούς, των οποίων η προθυμία ήταν συγκινητική.

Αυτοί, λοιπόν, οι δυο ειδικοί ήταν, ο μακαρίτης τώρα, **Απόστολος Αθ. Τσούσης (1924-1999)** και ο σημερινός πρόεδρος του «Εξωραϊστικού και Εκπολιτιστικού Συλλόγου των Αγίων Θεοδώρων και Νταμαρίων» κ. **Χρήστος Αθανασίου**.

Ειδικά ο δεύτερος γνωρίζει άριστα την κατασκευή της «Γκαμήλας», ο οποίος όχι μόνο αξιοποιεί όσα διδάχτηκε απ' τους παλιότερους, αλλά επινοεί και άλλα, που συντελούν σε τελειότερη κατασκευή αυτής για να ανακουφίζουν τους χορευτές, που «εισέρχονται» εντός της Γκαμήλας κατά τις «εξόδους» αυτής.

Η κατασκευή του κορμού: Για να κατασκευασθεί το «σώμα» και ιδιαίτερα το επάνω μέρος δηλ. το «κουφάρι» του «ζώου» οι κατασκευαστές τοποθετούν παράλληλα δυο ξύλα (μικρά καθρόνια) πάνω στα οποία καρφώνουν άλλα τέσσερα κάθετα, δυο στη μέση, ένα μπροστά και ένα πίσω. Έτσι κατασκευάζεται μια «σκάλα». Το άνοιγμα αυτής είναι τόσο, όσο απαιτείται να χωράει ένας άνθρωπος «κατά μέτωπο», διότι τα παράλληλα αυτά ξύλα στηρίζονται στους ώμους των χορευτών. Αυτό είναι το πρώτο στάδιο της κατασκευής. Στη συνέχεια τοποθετούν «στεφάνια» στρογγυλά από βαρέλια, τα οποία και καρφώνουν στα δύο παράλληλα μικρά ξύλα σε μικρή απόσταση μεταξύ τους και σχηματίζεται μια καμπύλη. Αυτό είναι «ο ύβος», δηλ. η καμπούρα του «ζώου». Στο ημικύκλιο αυτό τοποθετούν μικρά σανίδια, αφού τα καρφώσουν για να είναι σταθερά, παράλληλα και σε μικρή απόσταση μεταξύ τους. Οι εργασίες αυτές έχουν ως αποτέλεσμα να κατασκευασθεί ένα «κουβούκλιο». Τέλος τοποθετούν ένα κάθετο ξύλο, το καρφώνουν στα κεντρικά παράλληλα ξύλα, που είχαν τοποθετηθεί στο μέσο της «σκάλας» και στην κορυφή του κάθετου αυτού ξύλου τοποθετούν, αργότερα την «κούκλα», δηλ. τον αναβάτη της «Γκαμήλας». Παλιότερα που δεν υπήρχαν ή δεν μπορούσαν να βρουν «στεφάνια» μεταλλικά από βαρέλια, γινόταν ο ύβος (=καμπούρα) από μεγάλες βέργες από κανάπια. Το δέντρο αυτό ευδοκίμει στην περιοχή μας.

Επειδή η ράχη της γκαμήλας είναι «κυματιστή» οι κατασκευαστές καταβάλλουν προσπάθεια ώστε και της «Γκαμήλας» η ράχη να παρουσιάζει την εικόνα αυτή. Γι' αυτό τα «στεφάνια» του κέντρου είναι μεγαλύτερα για να σχηματισθεί η καμπούρα, όπως μας εξήγησε ο κατασκευαστής κ. Χρήστος Αθανασίου. Για την ολοκλήρωση της κατασκευής απαιτούνται κι άλλες εργασίες:

Στο μπροστινό μέρος ανοίγεται «παραθυράκι», όπου τοποθετείται ένα συρμάτινο πλέγμα, δηλ. «σίτα», για να βλέπει ο χορευτής, κατά την πορεία. Πάνω από το «παραθυράκι» ανοίγεται στρογγυλή τρύπα, απ' όπου διέρχεται το κοντάρι στην κορυφή του οποίου τοποθετείται η «κεφαλή» του «ζώου». Η κάτω άκρη του ίδιου κονταριού, το οποίο ας σημειωθεί είναι κινούμενο, απολήγει σε ειδική υποδοχή της ζώνης -**στο σελάχι**- του πρώτου χορευτή, δηλ. όπως, περίπου, τοποθετείται το κοντάρι της σημαίας, που κρατάει ο σημαιοφόρος.

β) Η «κεφαλή» της «Γκαμήλας»: Για την κατασκευή της «κεφαλής» απαιτείται κεφαλή μεγάλου ζώου (αλόγου, μουλαριού), το οποίο δέχεται μια ειδική κατεργασία. Αρχικά αφαιρούνται με προσοχή: η γλώσσα, το μυαλό και τα λοιπά κρέατα, που έχει αυτή, για ν' αποφευχθεί η σήψη και η δυσοσμία, στη συνέχεια το βράζουν, το καθαρίζουν και το στεγνώνουν. Παλαιότερα το έθαπταν στη γη και κατόπιν το χρησιμοποιούσαν. Την «κεφαλή» την καλύπτουν με προβιά (παλιότερα), τώρα χρησιμοποιείται συνθετική προβιά, πάντοτε ερυθρού χρώματος. Με ειδικό μηχανισμό οι σταγόνες ανοιγοκλείνουν. Τα «αυτιά» και τα «μάτια» της είναι απαραίτητα. Κατασκευάζονται και προτίθενται.

γ) Ο στολισμός της «Γκαμήλας»: Στο εσωτερικό αυτής και πάνω στα δυο παράλληλα μικρά καθρόνια κρεμούν κουδουνάκια, κυρίως, τα λεγόμενα «βρονταρούδια» τα οποία κατά τις ρυθμικές κινήσεις βροντούν. Τα «βρονταρούδια» αυτά είναι πηκτικά μεν, αλλά αθέατα, μεγάλος δε ο θόρυβος, που προξενούν. Το εξωτερικό της «Γκα-

Η «Γκαμήλα» ετοιμάζεται να εξέλθει στην πόλη

μήλας» στολίζεται με ιδιαίτερο μεράκι και φροντίδα. Πρώτα - πρώτα καλύπτεται με πολύχρωμες μπατανίες - κουβέρτες - κιλίμια, όπου κυριαρχεί το κόκκινο χρώμα. Τα καλύμματα έχουν κάθετες γραμμές για να δημιουργείται η ψευδαίσθηση ότι η «Γκαμήλα» είναι υψηλή. Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι το κάλυμμα δεν είναι μονοκόμματο. Με ένα καλύπτεται η ράχη της, φθάνοντας μέχρι τη μέση, και το υπόλοιπο καλύπτεται με άλλο κάλυμμα, που φθάνει πολύ χαμηλά, χωρίς όμως να εμποδίζει το βηματισμό των δυο χορευτών. Βλέπετε, η «Γκαμήλα» προτιμάει τη «μάξι» φορεσιά! Στη ράχη και στα πλευρά της τοποθετούνται φούντες, πολύχρωμα μπαλόνια, καϊμαλιά. Οι φούντες μάλιστα τοποθετούνται σε περισσότερες από τη μια σειρές. Το μήκος της «Γκαμήλας» είναι περίπου δύο μέτρα.

δ) Η «κούκλα» της «Γκαμήλας»: Στη ράχη της τοποθετείται η «κούκλα», γύρω απ' την οποία υπάρχουν **συμβολισμοί, παραδόσεις**, αλλά και **απόηχος** μακρινών γεγονότων.

1) Συμβολισμός: Για πολλούς η «κούκλα» συμβολίζει τον μόνιμο αναβάτη, τον άνθρωπο της ερήμου, ο οποίος μετακινούνται έχοντας ως μεταφορικό μέσο την καμήλα.

Η «Γκαμήλα» σε παλαιότερη περίοδο

2) Η παράδοση: Η παράδοση λέει ότι αυτή δηλ. η «κούκλα» είναι η όμορφη γυναίκα του φτωχού Αιγύπτιου, γύφτου, ο οποίος δεν επιθυμούσε η «prima nox» (= πρώτη νύχτα του γάμου) να είναι για τον αφέντη, αλλά για τον πραγματικό σύζυγό της. Η χώρα απ' όπου προέρχονται οι Αιγύπτιοι - γύφτοι - γύφτοι κάποτε βρισκόταν υπό την απόλυτη εξουσία του μονάρχη, του οποίου οποιαδήποτε θέληση ήταν νόμος γραπτός ή άγραφος. Εκεί επικρατούσαν απολυταρχικά καθεστώτα. Έτσι ο σύζυγος της όμορφης εκείνης κοπέλλας «εισέβαλλε» στο παλάτι του πλουσιού με την «γκαμήλα» ή και χωρίς αυτή, απελευθέρωνε την όμορφη γυναίκα του, την έκρυβε μέσα στην καμήλα για να την μεταφέρει στους οικίους της αμόλυντη.

3) Απόηχος γεγονότων: Η «κούκλα» απηχεί μακρινά γεγονότα της φυλής αυτής, που αναφέρονται στις συνεχείς μετακινήσεις της. Απηχούν την μόνιμη κατάστασή της και την εικόνα, που είναι: ένα μεταφορικό μέσο, η φαιμέλια και τα φτωχά υπάρχοντα του κατοίκου της ερήμου.

Οι μύθοι και οι παραδόσεις, συνήθως απηχούν πραγματικά γεγονότα.

* Ανάλογη παράδοση επικρατεί και στη Γαλιπποτα, όπου ο σύζυγος Μανιός με το τέχνασμα της «Γκαμήλας» απελευθέρωσε τη σύζυγό του από τον Αγά της περιοχής.

συνεχίζεται στο φύλλο της Παρασκευής 4 Μαρτίου

Άδ. Γεωργιάδης: Πλαφόν κέρδους σε καύσιμα, ψωμί και άλλα προϊόντα που επηρεάζονται από τον πόλεμο στην Ουκρανία

Με το περιθώριο κέρδους που λειτούργησαν οι επιχειρήσεις τον Σεπτέμβριο του 2021 θα πρέπει, εφεξής, να λειτουργούν όσοι εμπορεύονται ή παράγουν προϊόντα το κόστος των οποίων επηρεάζεται από τον πόλεμο στην Ουκρανία.

Αυτό ανέφερε μιλώντας σήμερα στον τηλεοπτικό σταθμό Open ο υπουργός Ανάπτυξης και Επενδύσεων, Άδωνις Γεωργιάδης, σημειώνοντας ότι, πλέον, κατ'ανώτατη τιμή, το περιθώριο κέρδους του Σεπτεμβρίου του 2021 θα είναι ο οδηγός για το περιθώριο κέρδους. Μάλιστα διασαφήνισε ότι η επιλογή αυτή γίνεται με μέριμνα και για τις περιοχές όπως τα νησιά όπου υπάρχουν αυξημένα κόστη (πχ μεταφοράς) και γι'αυτό προβλέπεται ο προσδιορισμός του πλαφόν κέρδους στη βάση εσόδων - εξόδων.

Ο ίδιος σημείωσε πως «δεν θα μπει αόριστα πλαφόν στο περιθώριο κέρδους» και πρόσθεσε: «Γενικά όλες οι επιχειρήσεις να καταλάβουν ότι πρέπει να βάθουν πλάτη αυτή τη δεδομένη συγκυρία» ενώ προανήγγειλε ότι σήμερα ή αύριο θα δημοσιοποιηθούν βαριά πρόστιμα, σε πολλές επιχειρήσεις στην τροφική αλυσίδα, για υπερβολικό κέρδος, σύμφωνα με τα στοιχεία των τελευταίων ελέγχων. Η σχετική τροπολογία είναι έτοιμη και θα κατατεθεί άμεσα στη Βουλή όπως ανέφερε ο κ. Γεωργιάδης.

Σε υψηλό σχεδόν 10ετίας η τιμή του πετρελαίου, ρεκόρ για το αέριο και το αλουμίνιο

Οι τιμές πετρελαίου συνέχισαν να κινούνται ανοδικά σήμερα, φθάνοντας σε επίπεδα που έχουν να καταγραφούν εδώ και σχεδόν μία δεκαετία, ενώ το φυσικό αέριο και το αλουμίνιο καταγράφουν ιστορικά ρεκόρ, όλα εξαιτίας του πολέμου στην Ουκρανία που τροφοδοτεί τους φόβους για την προμήθεια ενέργειας και πρώτων υλών.

Το αμερικανικό αργό (WTI) αυξήθηκε έως τα 111,50 δολάρια, τιμή-ρεκόρ από το 2013, ενώ το μπρεντ της Βόρειας Θάλασσας ανήλθε στα 113,02 δολάρια, το υψηλότερο επίπεδο από το 2014. Ύρω στις 13.30 ώρα Ελλάδας, οι τιμές υποχώρησαν λίγο, αλλά συνέχιζαν να καταγράφουν άνοδο περίπου 5%.

Η ευρωπαϊκή τιμή αναφοράς του φυσικού αερίου, το ολλανδικό TTF, επίσης εκτοξεύθηκε φθάνοντας τα 194,715 ευρώ ανά μεγαβατώρα (MWh), ιστορικό ρεκόρ, και η τιμή του βρετανικού αερίου αυξήθηκε σε επίπεδο πολύ κοντά στο ιστορικό υψηλό του περασμένου Δεκεμβρίου.

Η Ρωσία είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος εξαγωγέας αργού πετρελαίου στον κόσμο και αντιστοιχεί σε πάνω από το 40% των ετήσιων εισαγωγών φυσικού αερίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η Ουάσινγκτον ανακοίνωσε ότι θα αποδεδμεύσει 30 εκατομμύρια βαρέλια πετρελαίου σε μια προσπάθεια να στηρίξει τη διεθνή αγορά ενέργειας εν μέσω της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία, με τις ΗΠΑ να τονίζουν ότι θα λάβουν περαιτέρω μέτρα όσο χρειαστεί.

«Είμαστε έτοιμοι να χρησιμοποιήσουμε κάθε εργαλείο που έχουμε στη διάθεσή μας για να περιορίσουμε τη διαταραχή του παγκόσμιου ενεργειακού εφοδιασμού ως αποτέλεσμα των ενεργειών του (Ρώσου) προέδρου (Βλαντίμιρ) Πούτιν», δήλωσε η εκπρόσωπος του Λευκού Οίκου Τζεν Ψάκι σε ανακοίνωσή της. «Θα συνεχίσουμε επίσης τις προσπάθειές μας (...) για να εμποδίσουμε τη Μόσχα να χρησιμοποιεί ως όπλα τις προμήθειες πετρελαίου και φυσικού αερίου», προστίθεται στην ανακοίνωση.

Οι ΗΠΑ και 30 χώρες μέλη του Διεθνούς Οργανισμού Ενέργειας συμφώνησαν να αποδεδμεύσουν 60 εκατομμύρια βαρέλια πετρελαίου από τα στρατηγικά τους αποθέματα για να σταθεροποιήσουν την παγκόσμια αγορά ενέργειας, ανέφερε σε ξεχωριστή δήλωση το υπουργείο Ενέργειας των ΗΠΑ.

«Είμαστε έτοιμοι να λάβουμε πρόσθετα μέτρα εάν το επιβάλλουν οι συνθήκες», δήλωσε η υπουργός Ενέργειας των ΗΠΑ Τζένιφερ Γκράνκοχ.

Η ρωσοουκρανική σύγκρουση έρχεται σε μία στιγμή κατά την οποία οι τιμές του αργού αυξάνονταν ήδη σημαντικά λόγω της ανεπαρκούς προσφοράς και μιας ισχυρής ανάκαμψης της ζήτησης παγκοσμίως που ήλθε ως αποτέλεσμα της άρσης, σε πολλές χώρες, των υγειονομικών περιορισμών που επιβλήθηκαν για να αντιμετωπιστεί η πανδημία του κορονοϊού.

Οι τιμές των εμπορευμάτων επίσης κινούνταν ανοδικά, με τις «διακοπές στις προμήθειες από τη Ρωσία να γίνονται όλο και πιο πιθανές», τόνισε ο Ντάνιελ Μπρίσμαν της Commerzbank. «Φαίνεται ότι είναι όλο και πιο δύσκολη η εξαγωγή πρώτων υλών από τη Ρωσία».

Ο δείκτης LME, που περιλαμβάνει τις τιμές αλουμινίου, χαλκού, μολύβδου, νικελίου και ψευδαργύρου που τελούν υπό διαπραγμάτευση στην αγορά μετάλλων London Metal Exchange, έφθασε επίσης στο ιστορικό υψηλό επίπεδο των 4.965,4 μονάδων, αποτυπώνοντας τη γενικότερη αύξηση των τιμών των βιομηχανικών μετάλλων. Ο τόνος του αλουμινίου έφθασε τα 3.552 δολάρια στο χρηματιστήριο μετάλλων του Λονδίνου (London Metal Exchange, LME), μια τιμή ρεκόρ, όταν ο τόνος νικελίου παρέμενε κοντά στα υψηλότερα επίπεδα των τελευταίων 11 ετών.

Το 2021, η Ρωσία ήταν ο τρίτος παραγωγός αλουμινίου στον κόσμο μετά την Κίνα και την Ινδία, σύμφωνα με τα στοιχεία του World Bureau of Metal Statistics, και εξαγει μεγάλο μέρος της παραγωγής της προς την Τουρκία, την Ιαπωνία, την Κίνα, τις ΗΠΑ και την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Φθιωτική Τοπική Ιστορία

Η ΛΑΜΙΩΤΙΚΗ ΓΚΑΜΗΛΑ **(Ένα πατροπαράδοτο αποκριάτικο έθιμο)** **του κ. Δημητρίου Θ. Νάτσιου, Φιλολόγου-συγγραφέα**

συνεχίζεται από το φύλλο της Πέμπτης 3 Μαρτίου

Οι μουσικοί

Χωρίς μουσικούς «Γκαμήλα» δεν νοείται. Αυτοί αποτελούν όχι μόνο το χαρούμενο κομμάτι της όλης εκδήλωσης, αλλά μ' αυτούς «χορεύει» η «Γκαμήλα», δηλαδή οι εντός αυτής δυο χορευτές. Τα συνήθη μουσικά τους όργανα είναι: το **κλαρίνο**, το **ντέφι**, το **λαγούτο**, το **ακορντεόν**, το **βιολί**, το **τύμπανο** και η **πίπιζα**. Άσματα δεν έχουμε. Οι μουσικοί πρέπει να κατέχουν καλά το όργανο, διότι οι ρυθμικές κινήσεις των δυο χορευτών δεν θα είναι κανονικές.

Ο κ. Χρήστος Φατούρος

Οι μουσικοί συνοδεύουν την «Γκαμήλα» στην παρέλαση

Η εμφάνιση - «έξοδος» της «Γκαμήλας»

Το κορυφαίο, αλλά και το πιο παλιό «δρώμενο» της Λαμιώτικης Αποκριάς ήταν και παραμένει η εμφάνιση - «έξοδος» της «Γκαμήλας». Είναι ένα έθιμο αναλλοίωτο, πηγαίο, έργο ανθρώπων, που το διεκδικούν και το θεωρούν αποκλειστικά δικό τους και μοναδικό στον κόσμο. Η συμμετοχή είναι καθολική. Τους γεμίζει χαρά, γέλιο και ένα βαθύ αίσθημα ικανοποίησης ότι αυτοί συνεχίζουν ένα πατροπαράδοτο αποκριάτικο έθιμο στον τόπο τους. Κατά την «έξοδο» και την παρέλαση της «Γκαμήλας», οι «γκαμηλήρνες» είναι προσεκτικοί και αυστηροί. Δεν αποκλείουν απ' την παράδοση.

Ό,τι **«χρειαστεί»** η «Γκαμήλα» στο στάδιο της κατασκευής και **πώς πρέπει** να φερθεί στην παρέλασή της στις γειτονιές, τους δρόμους της Λαμίας οι διοργανωτές και θα το **βρουν** και θα **πειθαρχήσουν** στις διαταγές του αρχηγού της.

Η εμφάνισή της παρουσιάζει μερικές «διακυμάνσεις», διότι υπήρχαν Αποκριές, που δεν εξήρθε για διάφορους λόγους (οικονομικούς, κρατική παρέμβαση κ.λπ). Σημειώνει μικρές και μεγάλες «εξόδους».

Μικρή «έξοδος» πραγματοποιείται στις **γειτονιές της** συνοικίας της και **επισκέψεις** σε σχολεία, ιδιαίτερα Δημοτικά: Στις «μικρές» Αποκριές, δηλ. της Τυρινής, όπως τις αποκαλούν οι κάτοικοι των Αγίων Θεοδώρων εμφανίζεται στις γειτονιές της.

Το Σάββατο των Απόκρεω είναι η μεγάλη έξοδος στους δρόμους της πόλης. Η ευτυχής σύμπτωση της τέλεσης της λαϊκής αγοράς την ημέρα εκείνη και το πλήθος των ανθρώπων, είναι η κατάλληλη στιγμή για να βγει και η «Γκαμήλα».

Την Κυριακή παίρνει μέρος στη μεγάλη παρέλαση του Καρναβαλιού. Παλιότερα, αλλά και πρόσφατα την ημέρα της Καθαράς Δευ-

Η «Γκαμήλα» έμπροσθεν των Δικαστηρίων

τέρας στις μεσημβρινές ώρες η «Γκαμήλα» έβγαινε στη Στυλίδα.

Όπως εμφανιζόταν εδώ τις ημέρες των Απόκρεω, έτσι εμφανιζόταν και στη Στυλίδα. Η εμφάνιση ήταν σύντομη και στους κεντρικούς μόνο δρόμους, διότι έπρεπε να επιστρέψουν στη Λαμία, για να γίνει το «σφάξιμο» της «Γκαμήλας». Η μετάβαση στη Στυλίδα γινόταν με τα μέσα συγκοινωνίας ή με ιδιωτικά οχήματα. Η συνήθεια εκείνη έχει εγκαταλειφθεί.

Το ξεκίνημα απ' τη συνοικία των Αγίων Θεοδώρων είναι ένα πραγματικό πανηγύρι. Η «Γκαμήλα», οι οργανοπαίχτες, οι άνθρωποι με τους δίσκους για τα χρήματα, φιλοθεάμονες, περίεργοι, μικροί, μεγάλοι, φίλοι, συγγενείς των πρωταγωνιστών, το αναρίθμητο πλήθος των κατοίκων της συνοικίας των Αγίων Θεοδώρων δημιουργούν μια ασυνήθιστη ομήγυρη. Όλοι αυτοί και όσοι προστίθενται

Καθολική η συμμετοχή των κατοίκων στην έξοδο της «Γκαμήλας»

στην πορεία, περνούν απ' τους κεντρικούς δρόμους και τις πλατείες της Λαμίας. Η εμφάνισή της προκαλεί το θαυμασμό, ιδιαίτερα σε ξένους, αν τύχει και βρεθούν στο δρόμο της. Οι άνθρωποι δίνουν αυθόρμητα λεπτά, ακόμη και από τους εξώστες ρίχνουν χρήματα στους ανθρώπους, που κρατούν τους δίσκους.

Ο χορευτές και οι ευθύνες αυτών: Για την μετακίνηση και την έξοδο της «Γκαμήλας» στις πλατείες, τους δρόμους και τις γειτονιές απαιτούνται δύο χορευτές.

Αυτός, που βρίσκεται στο μπροστινό μέρος είναι ο **αρχηγός**, η επίσημη ονομασία του είναι **«γκαμηλήρνης»**, ο οποίος έχει και την μεγαλύτερη ευθύνη και ειδική αποστολή:

α) Οδηγεί την «Γκαμήλα», όπου πρέπει, δηλ. όχι μέσα σε πλήθος ανθρώπων, οι οποίοι άνθρωποι είναι φιλοθεάμονες, φιλεόρτοι, περίεργοι και συνήθως, προέρχονται από κάθε κοινωνική τάξη, μόρφωση και ηλικία.

β) Κρατάει σταθερά το κοντάρι, δίνοντας σ' αυτό ρυθμικές κινήσεις σύμφωνα με την μουσική. Στο επάνω άκρο του κονταριού έχει τοποθετηθεί η κεφαλή της «Γκαμήλας» και το κάτω στηρίζεται στην ειδική υποδοχή, που βρίσκεται στο σελάχι του. Αυτός δίνει κίνηση και στις σιαγόνες του «ζώου», με ειδικό μηχανισμό, όπως είδαμε πιο πάνω. Το παραθυράκι, -το συρμάτινο πλέγμα- του επιτρέπει να κινείται άνετα.

γ) Η βασική υποχρέωση, εννοείται ότι είναι να χορεύει σύμφωνα με τη μουσική και να κάνει τις κατάλληλες ρυθμικές κινήσεις.

Ο **δεύτερος** χορευτής σπκώνει το μεγαλύτερο βάρος και κάνει τις κατάλληλες ρυθμικές κινήσεις. Όταν κουράζονται οι χορευτές αντικαθίστανται από άλλους.

συνεχίζεται στο φύλλο του Σαββάτου 5 - Κυριακής 6 Μαρτίου

Τι επισημαίνουν για τους κινδύνους και τι συμβουλεύουν, ώστε να μην υπάρξει κανένα πρόβλημα

Οδηγίες ΕΟΔΥ **για ασφαλή κατανάλωση** **θαλασσινών** **τη Σαρακοστή**

Συμβουλές για τον ασφαλή κατανάλωση θαλασσινών και οστρακοειδών κατά την περίοδο της Σαρακοστής, δίνουν οι επιστήμονες του Εθνικού Οργανισμού Δημόσιας Υγείας (ΕΟΔΥ).

Όπως αναφέρουν, στις 7 Μαρτίου, την Καθαρά Δευτέρα, ξεκινά η νηστεία της Σαρακοστής που διαρκεί, έως το Σάββατο 23 Απριλίου 2022.

Όσοι επιλέγουν να νηστέψουν, δεν καταναλώνουν τρόφιμα ζωικής προέλευσης όπως κρέας, ψάρι, γαλακτοκομικά και αυγά, ενώ καταναλώνουν τροφές, όπως δημητριακά, όσπρια, φρούτα, λαχανικά, μαθήκια και οστρακοειδή.

Σύμφωνα με τα δεδομένα του ΕΟΔΥ, στη χώρα μας έχουν σημειωθεί κατά καιρούς την περίοδο αυτή κρούσματα γαστρεντερίτιδας μετά από κατανάλωση οστρακοειδών, η οποία παρουσιάζει αύξηση την περίοδο της Σαρακοστής, τόσο εντός όσο και εκτός του οικιακού περιβάλλοντος.

Αυτό συμβαίνει διότι, ιοί όπως ο νοροϊός, που έχουν διεθνώς συσχετιστεί με την εμφάνιση επιδημιών γαστρεντερίτιδας ύστερα από κατανάλωση ατελώς μαγειρεμένων/ωμών οστρακοειδών (μύδια, στρείδια), είναι ανθεκτικοί τόσο στο μαγείρεμα στον ατμό όσο και σε θερμοκρασίες μέχρι 60οC.

Ακολουθούν κάποιοι κανόνες για την ασφαλή κατανάλωση θαλασσινών/οστρακοειδών:

- Όταν το κέλυφος είναι ανοιχτό πριν το μαγείρεμα ή όταν παραμένει κλειστό μετά από αυτό, τότε απορρίπτουμε το οστρακοειδές.
- Ο έλεγχος οξύτητας που γίνεται με τη ρίψη σταγόνων λεμονιού δε διασφαλίζει ότι τα οστρακοειδή είναι απαλλαγμένα από μικρόβια.
- Δεν καταναλώνουμε ωμά ή ατελώς μαγειρεμένα οστρακοειδή. Τα βράζουμε μέχρι να ανοίξει το κέλυφος και συνεχίζουμε το βράσιμο για ακόμη 3 - 5 λεπτά. Εναλλακτικά, τα τοποθετούμε σε ατμομάγειρα όταν έχει ήδη αρχίσει να παράγεται ατμός και μαγειρεύουμε για επιπλέον 4 - 9 λεπτά.

Για το μαγείρεμα της ψίκας:

- Βράζουμε τουλάχιστον 3 λεπτά.
- Τηγανίζουμε τουλάχιστον 3 λεπτά στους 190°C.
- Ψήνουμε στη σχάρα για 3 λεπτά.
- Ψήνουμε στο φούρνο στους 230°C για 10 λεπτά.

Τηρούμε τους κανόνες υγιεινής:

- Πλένουμε τα χέρια μας καλά πριν και μετά το χειρισμό ωμών οστρακοειδών.
- Διατηρούμε τις επιφάνειες κοπής και τα οικιακά σκεύη καθαρά.

Αποφεύγουμε τη διασταυρούμενη επιμόλυνση:

- Διατηρούμε τα ωμά οστρακοειδή μακριά από τα φρέσκα φρούτα, λαχανικά και άλλα τρόφιμα που καταναλώνονται ωμά ή είναι έτοιμα προς κατανάλωση.
- Αποθηκεύουμε τα θαλασσινά/οστρακοειδή με ασφάλεια. Εάν πρόκειται να καταναλωθούν εντός δύο ημερών από την αγορά τους συστήνεται η αποθήκευσή τους στη συντήρηση του ψυγείου.

Εάν πρόκειται να καταναλωθούν σε διάστημα μεγαλύτερο των δύο ημερών συστήνεται η αποθήκευσή τους στην κατάψυξη αφού τοποθετηθούν σε σακούλες τροφίμων.

Καλή Σαρακοστή, με ασφάλεια!

Φθιωτική Τοπική Ιστορία

Η ΛΑΜΙΩΤΙΚΗ ΓΚΑΜΗΛΑ

(Ένα πατροπαράδοτο αποκριάτικο έθιμο)

του κ. Δημητρίου Θ. Νάτσιου, Φιλολόγου-συγγραφέα

Η «Γκαμήλα» σε όλη τη μεγαλοπρέπεια αυτής.

συνεχίζεται από το φύλλο της Παρασκευής 4 Μαρτίου

Οι πρωταγωνιστές

Πολλοί είναι εκείνοι που συμμετέχουν στην κατασκευή και στην έξοδο της «Γκαμήλας» αφού το θεωρούν δικό τους έργο. Άλλοι μετέχουν ως κατασκευαστές, άλλοι ως χορευτές και άλλοι ως μουσικοί. Παλιότερα πρωταγωνιστούσαν οι: **Θύμιος Διαμαντής, Κ. Καλαμποκιάς, Γ. Σκαπιτοράκης, Β. Κουτσόπουλος, ο γνωστός «Ζάλης», ο Δημ. Τσιόφλιος και ο Στ. Κοντοβάς.** Άλλοι πρωταγωνιστές: **ο Τσούσης Απόστολος** (υπήρξε μεγάλη η προσφορά του), η οικογένεια **Αθανασίου, ο Λευτέρης Πέτρου, ο Χρήστος Αθανασίου** (πρόεδρος του Συλλόγου), **ο Κώστας Μαύρος, ο γνωστός «Γίδας», η Σταματία (Ματίνα) Φιλίππου, ο Βασίλειος Αργυρίου - Σιμόν, ο Άγγελος Νταλιάνης, ο Θεόδωρος Φάρος, (οργανοπαίκτης), ο Χρήστος Φατούρος, (οργανοπαίκτης), ο Δημ. Αργυρίου, ο Χρήστος Αργυρίου, ο Νίκος Αργυρίου, ο Γιάννης Κοτάς, ο Δημήτριος Γ. Γουλόπουλος, ο Κων/νος Χ. Λιαρόπουλος, ο Κων/νος Ν. Λιαρόπουλος, ο Χρήστος Γεωργίου Γουλόπουλος, Αφοί Τράντα, ο Ραφαήλ Αρσένος, ο Ευθύμιος Γιαννακόπουλος ή «Κοτσιλιάς», ο Γεώργιος Π. Στάμος, ο Χρήστος Ανωγειανάκης (μουσικός), ο Παναγιώτης Μαρκής, οι αδελφοί Χαλιλόπουλοι (μουσικοί), ο Ευθύμιος Χριστόπουλος, ο Θωμάς και ο Παναγιώτης Παπαγεωργίου κ.ά.**

Ο «Εξωραϊστικός και Εκπολιτιστικός Σύλλογος Αγίων Θεοδώρων και Νταμαρίων» ιδρύθηκε το 1979, του οποίου πρόεδροι υπήρξαν οι εξής: **Σαλικόπουλος Ηλίας του Θ., Κουτσάκης Νικόλαος του Αθ., Τσούσης Απόστολος, Μ. Μιχαλόπουλος και Αθανασίου Χρήστος του Ευθ., οι οποίοι και συνέβαλλαν στην παρουσίαση της «Γκαμήλας».**

Έσοδα - Έξοδα

Όλη η διοργάνωση της εκδήλωσης απαιτεί κάποια δαπάνη, για τα υλικά, για την αμοιβή των μουσικών, όπως και των χορευτών. Τα έσοδα προέρχονται από χορηγούς, από χρηματοδότηση του Δήμου Λαμιέων και από τις εισπράξεις κατά την έξοδο της «Γκαμήλας».

Τούτο, όμως, είναι ειδικό θέμα και ξεφεύγει απ' τους στόχους της παρούσης μελέτης, που είναι το πατροπαράδοτο αυτό αποκριάτικο έθιμο στην πόλη μας.

Το «σφάξιμο» της «Γκαμήλας»

Ο κ. Κώστας Μαύρος

Την Καθαρά Δευτέρα γίνεται το «σφάξιμο» της «Γκαμήλας» με πανηγυρικό τρόπο και ενώπιον πάντων και πασών των κατοίκων της συνοικίας των Αγίων Θεοδώρων και μάλιστα σε δημόσιο χώρο, χωρίς το «σφάξιμο» αυτό να επισύρει «ποινές» για τον δράστη. Το «άδοξο» αυτό «τέλος» ενός αθώου «ζώου», που προξένησε τόση χαρά και γέλιο δεν είναι τυχαίο, αλλά έχει βαθύ συμβολισμό. Συμβολίζει το τέλος των εθίμων εκείνων, που συνδέονται με μεταμφιέσεις, με ελευθεριότητες, αφού πλέον αρχίζει η περίοδος της Σαρακοστής. Είναι η περίοδος της νηστείας και της προσευχής. Είναι η μετάβαση από την υλική στην πνευματική ζωή. Το «σφάξιμο» της Γκαμήλας εκφράζει βαθειά θρησκευτική πίστη ότι στην περίοδο της νηστείας δεν επιτρέπονται εκδηλώσεις χωρίς θρησκευτικό χαρακτήρα.

Ο κ. Κώστας Β. Μαύρος έτοιμος να «σφάξει» τη «Γκαμήλα»

Το «σφάξιμο» της «Γκαμήλας» είναι κάτι ανάλογο με το κάψιμο του Καρνάβαλου. Τα πάντα προορίζονται για ένα τέρμα. Στο «σφάξιμο» της «Γκαμήλας» πρωτοστατεί, αλλά και αναλαμβάνει την «εκτέλεση» ο μόνιμος κάτοικος της συνοικίας των Αγίων Θεοδώρων κ. **Κώστας Β. Μαύρος,** ο οποίος με μεγάλο ξίφος και «επιδέξεις» κινήσεις «εκτελεί» την «Γκαμήλα». Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι ο κ. Μαύρος ηγείται ολόκληρης της ομήγυρης κατά την έξοδο της «Γκαμήλας» με την επιβλητική φορεσιά του.

Η «Γκαμήλα» στα κούλουμα της Καθαράς Δευτέρας.

Επίλογος. Κλείνοντας την εργασία μου τούτη για τη Λαμιώτικη «Γκαμήλα» ευχαριστώ τον σημερινό πρόεδρο του Συλλόγου κ. Χρήστο Αθανασίου για τις τόσες πληροφορίες, που μου έδωσε και μάλιστα ευχαρίστως. Επίσης ευχαριστώ τις εκδόσεις «ΠΑΙΠΡΕSS», που δέχθηκαν να γίνουν χορηγός της έκδοσης. Τέλος αναφέρω ότι όλο το φωτογραφικό αρχειακό υλικό του βιβλίου προέρχεται απ' την ιδιωτική Συλλογή του προέδρου κ. Χρήστου Αθανασίου και από το αρχείο του κ. Νίκου Δαβανέλλου.*

* Οι Αιγύπτιοι, γύπτιοι, γύφτοι της Λαμίας εγκαταστάθηκαν στην πόλη το 1300 μ.Χ., προερχόμενοι απ' τη Μεθώνη της Πελοποννήσου, όπου αποδεδειγμένα, είχαν εγκατασταθεί το 1100 μ.Χ.. Εκεί είχαν εγκατασταθεί πολλοί Αιγύπτιοι και γι' αυτό ονομαζόταν και «Μικρά Αίγυπτος». Επειδή, όμως, ενέσκηψαν θανατηφόρες ασθένειες εγκατέλειψαν την περιοχή εκείνη, κινούμενοι βορειότερα, με αποτέλεσμα να εγκατασταθούν και στο Ζητούνι (Λαμία).

Παραδοσιακά έθιμα της Καθαράς Δευτέρας και της Σαρακοστής

Η ελληνική παράδοση είναι γεμάτη έθιμα τόσο για τις Αποκριές, όσο και για την Καθαρά Δευτέρα και τη Σαρακοστή που ακολουθεί. Ωστόσο, πολύ λίγα από αυτά είναι εφικτό να τηρηθούν στις ιδιαίτερες συνθήκες της πανδημίας. Τα έθιμα που έχουν να κάνουν με δρώμενα, αυτή τη χρονιά δεν επιτρέπεται να τηρηθούν λόγω των περιορισμών που έχουν επιβληθεί κατά της πανδημίας, ωστόσο μπορούν να τηρηθούν τα έθιμα που έχουν να κάνουν με την κουζίνα και ίσως το πέταγμα του καρταετού, αν κάποιος έχει στο σπίτι του χώρο να το κάνει.

Χαρταετός: Στην ελληνική παράδοση το πέταγμα του αετού συμβολίζει το πέταγμα της ανθρώπινης ψυχής προς τον Δημιουργό της. Σύμφωνα με τον έθιμο πρέπει να πετάει στον ουρανό την Καθαρά Δευτέρα, την ημέρα που ξεκινά η νηστεία της Σαρακοστής, δηλαδή την ημέρα που ξεκινά η πνευματική και σωματική μας κάθαρση. Μέσω αυτής της διαδικασίας ερχόμαστε πιο κοντά στον Θεό και αυτή η επαφή συμβολίζεται με τον καρταετό που επίσης πλησιάζει προς τον Θεό καθώς πετάει ψηλά στον ουρανό. Οι πρώτοι καρταετοί πάντως εμφανίστηκαν στην αρχαία Κίνα. Η παράδοση συνεχίστηκε μέσα στους αιώνες και διαδόθηκε στη Δύση. Στην αρχή οι καρταετοί ήταν φτιαγμένοι από διαφορετικά υλικά αλλά στη συνέχεια προσαρμόστηκαν στα δεδομένα της κάθε εποχής και περιοχής.

Η λαγάνα: Αποτελεί απαραίτητο κομμάτι του τραπέζου της Καθαράς Δευτέρας. Το ψωμί αυτό που παρασκευάζεται χωρίς προζύμι, έχει επίσης αρχαίες ρίζες, καθώς υπάρχουν πολλές αναφορές στη λαγάνα σε αρχαία κείμενα. Μια θεωρία θέλει τη λαγάνα να παρομοιάζεται με τον άρτο που κατανόησαν οι Ισραηλίτες κατά την έξοδό τους από την Αίγυπτο, από τότε και μέχρι τη στιγμή που ο Χριστός ευλόγησε τον ένζυμο άρτο.

Δρώμενα σε όλη την Ελλάδα: Όλη η χώρα είναι γεμάτη από παραδοσιακά δρώμενα που γίνονται την Καθαρά Δευτέρα, τα οποία ωστόσο και αυτή τη χρονιά λόγω της πανδημίας, είναι έθιμα που θα πραγματοποιηθούν με βάση τις πρόσφατες διατάξεις. «Η Καθαρά Δευτέρα αποτελεί τη συνέχεια της Αποκριάς και για το λόγο αυτό υπάρχουν πολλά δρώμενα που αποσκοπούν στην ευεχέρια, όπως είναι ο Καλόγερος, μεταμφιεσμένος με δέρματα ζώων, με κουδούνια στη μέση συνοδευόμενος από θιάσο ανδρών, επίσης μεταμφιεσμένων», λέει στο ΑΠΕ-ΜΠΕ η Δρ. Αικατερίνη Πολυμέρου-Καμνηλάκη, επιστημονική συνεργάτης του Κέντρου Έρευνας της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών και εξηγεί: «Το δρώμενο του Καλόγερου στη Θράκη γινόταν την Καθαρά Δευτέρα. Δύο καλόγεροι (εκλέγονται από τους εγγάμους κάθε τέσσερα χρόνια), η μπάμπα με το εφταμηνίτικο παιδί της, δυο κορίτσια ή νύφες (άγαμοι νέοι), δύο κατσιβέλοι και δύο χωροφύλακες τα πρόσωπα. Οι καλόγεροι είναι μεταμφιεσμένοι με δέρματα ζώων, προσωπίδες από δέρματα, και φέρουν κουδούνια και δοξάρι. Οι κατσιβέλοι κατασκευάζουν υνί, σύμβολο της γονιμότητας της γης. Η εικονική άρση με ανθρώπους στο ζυγό είναι συννηθισμένο δρώμενο. Ο ένας καλόγερος ξαφνικά θέλει να νυμφευθεί και βρίσκει τη νύφη. Ο άλλος καλόγερος-κουμπάρος τον σκοτώνει και η νύφη θρηνεί. Κάποια στιγμή ο καλόγερος ανασταίνεται. Ο δαίμων της φύσεως φονεύεται σε ακμαία ηλικία για να μη πεθάνει από γεροντικό μαρασμό και ανασταίνεται. Το τελευταίο μέρος είναι σοβαρή εικονική άρση-όργωμα μπροστά στην εκκλησία με καινούργιο αλέτρι και ζυγό καθώς η νύφη=ομοιοπαθητική μαγεία, που μας μεταφέρει ακόμη και σε προδιονυσιακές τελετές. Οι παραστάσεις, επίσης παραπέμπουν τους θιάσους των κωμικών και τα εξ αμάξης των αρχαίων Αθηναίων στα κατ' αγρούς Διονύσια, τους Χόας και τα Λήναια. Ανάλογα δρώμενα είχαμε και σε άλλες περιοχές: Ο Ζαφείρης στην Ήπειρο, οι Μάνδες στο Πήλιο αργότερα, ο Μπένς, ο Κιοπέμπης, Πιτερράδες, η Κορέλλα στη Σκύρο, ο θάνατος-κνεία του Καρνάβαλου, Βλάχικος γάμος στη Θήβα, το Καρναβάλι του Σοχού, η Σούσα στην Αγιάς της Μυτιλήνης κ.ά»

Η νηστεία της Σαρακοστής: «Τα έθιμα της Σαρακοστής, επειδή συνδέονται εν πολλοίς με τη θρησκευτική συμπεριφορά του λαού και τη λατρεία των νεκρών του τηρούνται περισσότερο από άλλα. Η τήρησή τους δεν έχει σχέση τόσο με τις κοινωνικές τάξεις όσο με τις ηλικίες. Οι μεγαλύτεροι στην ηλικία νηστεύουν, μετέχουν στη λατρεία των ψυχών (ψυχοσάββατα, μνημόσυνα), και παρακολουθούν τις ακολουθίες των χαιρετισμών. Όσον αφορά τα μαγικοθρησκευτικά δρώμενα και τις μαντικές τελετουργίες έχουν χάσει την αρχική τους σημασία και όπου γίνονται ή αναβιώνουν έχουν καθαρά διασκεδαστικό χαρακτήρα. Ο γονιμικός και ευετηρικός στόχος που αποτελούσε για τους αγροτικούς πληθυσμούς του παρελθόντος τον κύριο λόγο των μαγικοθρησκευτικών δρωμένων την Καθαρά Δευτέρα έχει παραχωρήσει τη θέση του στην κοινωνική σάτιρα και την ευωχία», τονίζει η κ. Καμνηλάκη.

Η νηστεία είναι το βασικό χαρακτηριστικό της Σαρακοστής. «Την πρώτη ημέρα, δηλαδή την Καθαρά Δευτέρα δεν καταναλώνονται τα υπόλοιπα της Τυρινής. Καθαρίζονται ακόμη και τα πιατικά και τα υπόλοιπα φαγητά δίνονταν παλιότερα σε όσους δεν νήστευαν. Η έννοια αυτή της αλληλεγγύης τονίζεται και με την έξοδο στη φύση, όπου καταναλώνονται νησίσιμα φαγητά και ψωμί άζυμο (λαγάνα), χωρίς δηλαδή προζύμι. Στον Τίρναβο της Θεσσαλίας την Καθαρά Δευτέρα μαγείρευαν το μπουρανί (=χορτόσουπα αλάδωτη από σπανάκι, ρυζί και λίγο ξίδι) ενώ τραγουδούν άσματα αποκριάτικα τραγούδια. Τέτοιες εκδηλώσεις αποτελούν μάλλον προσπάθεια προέκτασης της αποκριάς και δεν θυμίζουν την αυστηρή σαρακοστή που αρχίζει», λέει η κ. Καμνηλάκη και προσθέτει: «Η αποχή, λοιπόν από το κρέας, τα γαλακτοκομικά, τα αβγά και γενικά από ουσίες που επιβαρύνουν τον ήδη καταπονημένο από το χειμώνα οργανισμό θα διατηρηθεί μέχρι το Πάσχα με κατάλυση ψαριών μόνο του Ευαγγελισμού (25 Μαρτίου) και του Λαζάρου».